

ISSN 2959-1953

ISSN 2959-1961

<https://osvita.eeipsy.org>

<https://doi.org/10.38014/osvita.2023.91.02>

ГОНЧАРЕНКО М.С.,

доктор біологічних наук, професор,
Харківський національний
педагогічний університет
імені Г.С. Сковороди,
м. Харків, Україна

ЗМІНА ПАРАДИГМИ ОСВІТИ В УМОВАХ ВИКЛИКІВ СЬОГОДЕННЯ

GONCHARENKO M.S. Changing the paradigm of education in the conditions of today's challenges. *The article presents the results of the analysis of the current state of education in Ukraine and in the world. The beginning of the 21st century is characterized by extremely intensive changes at all levels of human life and the surrounding environment. Revolutionary scientific discoveries, the development of electronics and computer technology are changing the world beyond recognition and are already shaping the image of the 21st century. Political and social living conditions are also changing, pandemics, military conflicts lead to psychological and moral tension... In addition to anthropogenic changes, cosmic and planetary changes are taking place. For example, the so-called Schumann resonance frequency was unchanged on our planet for many centuries. This is the natural oscillation of the Earth (pulse of the earth) - a low-frequency wave that has begun to change in the last 20 years. External changes cause internal changes. The Schumann resonance, and possibly other cosmic phenomena, affect a person and his health, accelerate the processes of change on the planet and in the human body. Thus, it is natural that children born in new conditions differ from their parents. It is clear that training for them should be different. At this stage, training methods do not have time to change and meet the challenges of today. The article presents the paradigms of changes in the system of education, training and upbringing of the younger generation in the period of rapid changes.*
Keywords: education, learning, today's challenges, morality, spirituality.

ГОНЧАРЕНКО М.С. Зміна парадигми освіти в умовах викликів сьогодення. У статті приведені результати аналізу сучасного стану освіти в Україні та в світі. Початок XXI-го

століття характерний надзвичайно інтенсивними змінами на всіх рівнях життя людини і оточуючого середовища. Революційні наукові відкриття, розвиток електроніки та комп'ютерної техніки до невідомості змінюють світ і вже формують образ ХХІ століття. Також змінюються політичні, соціальні умови життя, пандемії, воєнні конфлікти призводять до психологічної та моральної напруженості... Крім антропогенних змін відбуваються зміни космічні та у масштабах планети. Наприклад, багато століть на нашій планеті була незмінною так звана резонансна частота Шумана. Це природне коливання Землі (пульс землі) - низькочастотна хвиля, яка почала змінюватись останні 20 років.. Зміни зовнішні спричиняють зміни внутрішні. Резонанс Шумана, а можливо й інші космічні явища, впливають на людину та її здоров'я, прискорюють процеси змін на планеті та в організмі людини. Таким чином, природно, що діти, які народжуються в нових умовах, відрізняються від своїх батьків. Зрозуміло, що навчання для них повинно бути іншим, На даному етапі методи навчання не встигають змінюватись і відповідати викликам сьогодення. У статті приведені парадигми змін у системі освіти, навчання та виховання підростаючого покоління у період швидкоплинних змін.

Ключові слова: освіта, навчання, виклики сьогодення, моральність, духовність.

Постановка проблеми. Освіта минулого ХХ століття формувалася на традиціях минулого, у відносно сталих умовах. В умовах нового століття, інтенсивних змін, спричинених науково-технічними революційними досягненнями, змінами планетарного масштабу, необхідна зміна світогляду, перегляд системи освіти. Основним завданням сучасної школи, яка переживає тривалу кризу, є цілісний розвиток дитини на основі сучасних вимог. Сучасність характерна кардинальними змінами на всіх рівнях людського життя. Тому зміни в системі освіти повинні бути відповідними і формувати новий світогляд людини.

Аналіз наукових публікацій. Великий педагог-гуманіст В.А.Сухомлинський стверджував, що навчально-виховний процес має джерела: науку, професіоналізм, креативність та культуру. Звідси й народжуються педагогічні інновації – від людини освіченої до людини культурної [7]. Метою такої освіти є не накопичення знань та вмінь, а безперервне збагачення досвідом та формування механізмів самоорганізації та самореалізації індивідуальності кожної дитини.

Криза освіти полягає у руйнуванні органічного зв'язку між людиною та культурою з одного боку, та освітою і культурою, з іншого. Пошуки шляхів виходу з кризи здійснюються протягом кількох десятиліть років та реалізуються в оновленні освітніх структур, у створенні нових навчальних програм та виникненні якісно нових навчальних програм.

Практично у всіх країнах світу обговорюється питання про те, чому саме треба вчити дітей у школі. Щодня лише з природничих наук з'являється близько 10 тисяч нових публікацій. Світ змінюється у 4 рази швидше, ніж наші школи, способи та методи навчання та самі програми навчання. Освіта у новому столітті має стати інноваційною, реагувати на всі зміни та постійно розвиватися.

Завдання дослідження: Окреслити необхідність зміни парадигми освіти від традиційної до інноваційної. Показати шляхи оновлення освіти з урахуванням викликів сьогодення.

Виклад основного матеріалу. Освіта минулого XX століття перейшла нам у спадок у XXI століття.

Аналіз сучасного стану освіти в Україні і в світі показує, що система освіти не відповідає вимогам швидкоплинних змін, які відбуваються на нашій планеті.

Початок XXI-го століття характерний надзвичайно інтенсивними змінами на всіх рівнях життя людини і оточуючого середовища. Революційні наукові відкриття до невпізнанності змінюють світ. Біомолекулярна, комп'ютерна та квантова революції вже формують образ XXI століття.

Також змінюються політичні, соціальні умови життя, пандемії, воєнні конфлікти призводять до психологічної та моральної напруженості, змінюють сталий і звичний ритм життя.

Крім антропогенних змін відбуваються зміни космічні та у масштабах планети. Наприклад, збільшення значень так званої резонансної частоти Шумана, яка тисячі років на нашій планеті була незмінною. Природне коливання Землі (пульс землі) впливає на людину і здоров'я, прискорює процеси змін. Частоти резонансу Шумана близькі до частот мозку людини, що свідчить про первинний зв'язок людського організму з Землею. Розвиток інтелекту пов'язують з вібраціями Землі тому, що мозок людини знаходиться в резонансі з частотою коливань Землі. Чим вище вібрації, тим вище інтелект і вплив на наше мислення та буття.

Цей процес з кожним днем стає інтенсивнішим, а енергії, що надходять, невпинно прискорюють процеси змін, а також підсилюють вібрації, які випромінює кожна людська сутність. Це випробовує людство на міцність і витривалість, на здатність змінюватись на краще. Люди, які є носіями високих духов-

них цінностей, резонують з любов'ю, отримуватимуть додаткові енергії для підвищення своїх вібрацій [8,9].

Зміни зовнішні спричиняють зміни внутрішні. Таким чином, зрозуміло, що діти, які народжуються в нових умовах, відрізняються від своїх батьків. Нині онуки вчать своїх бабусь користуватися мобільними телефонами. Вони краще розвинені інтелектуально, для них гаджети та інша електроніка доступні з пелюшок. Зрозуміло, що навчання для них повинно бути іншим. На даному етапі методи навчання не встигають змінюватись і відповідати викликам сьогодення.

Основним завданням сучасної школи, яка переживає тривалу кризу, є цілісний розвиток дитини на основі сучасних вимог.

Пошуки шляхів виходу з кризи здійснюються протягом кількох десятиріч років та реалізуються в оновленні освітніх структур, у створенні нових навчальних підходів та виникненні якісно нових навчальних програм. [1-7, та інші].

Сьогодні необхідно кожному вчителю формувати в учнів новий світогляд, нові знання.

Великий педагог-гуманіст В.А.Сухомлинський стверджував, що навчально-виховний процес має джерела: науку, професіоналізм, креативність та культуру. Звідси й народжуються педагогічні інновації – від людини освіченої до людини культурної. Метою такої освіти є не накопичення знань та вмінь, а безперервне збагачення досвідом та формування механізмів самоорганізації та самореалізації індивідуальності кожної дитини. [7].

Девізом цього інноваційного підходу є формування яскравої індивідуальності у групових формах креативності.

Очевидною стає необхідність зміни парадигми освіти від традиційної до інноваційної.

На основі педагогічного фундаменту, що формується, створено модель програми духовно-соціальної адаптації: «Система безперервної освіти». Ця програма враховує акмеологічні етапи формування системи творчого прояву людини, розкриває основи Універсальності Світобудування, навчає колективній співтворчості та груповій свідомості, включає систему суспільного міжколективного самоврядування.

Програми дозволяють поетапно і одночасно формувати в людині здоровий спосіб життя, гармонію з оточуючими, ціннісні орієнтири, включеність у творчість, служіння загальному благу сім'ї – народу – суспільству – людству – планеті. Через такий підхід реалізується постулат: «Щастя, духовна творчість кожного – умова добробуту всіх членів суспільства».

У перехідну епоху, яку переживає світ нашого часу, виникає необхідність створення нової парадигми розвитку людства. Народження нових способів

вирішення глобальних проблем здійснюється через оновлення всіх сфер життєдіяльності громадського організму, у тому числі через оновлення освіти.

Освіта покликана задовольняти потреби людського духу. Вона має допомагати людям виробляти почуття справжніх цінностей, виховувати любов до прекрасного, розвивати здатність до аналізу, до творчості, до розумних висновків, формувати новий планетарний світогляд.

Мета освіти, що узгоджується з цілями людства та планети, полягає у створенні умов для прояву потенціальних здібностей людей, які прямують шляхом еволюції та несуть імпульс групової творчості та планетного єднання.

Нинішня освіта не дає уявлення про реальну картину світу, про універсальні процеси Світобудови, про роль людини в планетному співтоваристві, про мету життя людини. Спотворений світогляд порушує життєві орієнтири, які мають відображати мету еволюційного розвитку людини. Такими орієнтирами є:

- усвідомлення приналежності великим системам життя – людству, планеті, народу країни, колективу, сім'ї;
- усвідомлення єдиних Законів розвитку життя;
- колективна творчість, взаємини співробітництва;
- відповідальність за себе, за свій колектив, за свій народ, людство, за всю планету.

Завдання процесу виховання – через застосування знань розвивати моральне ставлення до життя. До структури освіти має входити оновлений зміст, який дає людині основи еволюційного світогляду;

1. космічно-орієнтовані базові знання;
2. соціально-орієнтовані професійні знання;
3. глобально-орієнтовані управлінські знання.

Космічна етика розуміється як філософія системних відносин, що узгоджуються з Законами розвитку Світобудови.

Знання повинні освоюватися протягом усього циклу життя щодо одночасного дотримання принципу фрактальності. Це означає, що в процесі послідовного освоєння знань та умінь одночасно досягаються всі три блоки знань, але в різному кількісному співвідношенні та з різним ступенем поглиблення.

У системі освіти має бути закладено цикл навчання майбутніх сімейних пар принципам перинатальної культури – свідомого батьківства.

Ми живемо на початку найглибшої революції людства. Нове століття почалося в епоху найглибших революцій: у молекулярній біології, квантовій фізиці та галузі засобів миттєвих комунікацій. Вони змінюють як промисловість, економіку, порядок управління державою, так й увесь світ загалом. Це має змінити саму природу освіти та навчання, метою яких має

стати підготовка до майбутнього. Але це вимагатиме нових методів освіти та навчання.

Світ наших дітей не схожий на світ попередніх поколінь, їхнє майбутнє багато в чому залежить від їхньої здатності сприймати і розуміти нові тенденції, робити правильний вибір, вміти адаптуватися до умов, що постійно змінюються протягом усього життя.

Освіта – головний ресурс прогресу людини та людства. Коли навколишній світ змінюється так швидко і невблаганно, слід насамперед переглянути концепцію освіти.

Практично у всіх країнах світу обговорюється питання про те чому саме треба вчити дітей у школі. Щодня лише з природничих наук з'являється близько 10 тисяч нових публікацій. Світ змінюється у 4 рази швидше, ніж наші школи, способи та методи навчання та самі програми навчання. Освіта у новому столітті має стати інноваційною, реагувати на всі зміни та постійно розвиватися.

Школа є основою, початком, де можна починати досліджувати великий світ людського досвіду та знань у рамках глобальної програми вивчення та застосування у повсякденному житті універсальних закономірностей розвитку.

Існує, як мінімум, 4 основні програми навчання:

1. есенціалізм (основоположник Платон) – викладання основних знань з деяких важливих, але не численних предметів. Вона широко застосовувалася для елітарного навчання у Великій Британії та домінувала в Європі в середні віки.
2. енциклопедизм (основоположник Ян Коменський, чеський єпископ і просвітитель Моравії, який створив перші підручники (1685 р.) – включення до системи освіти всіх галузей людських знань та використання при навчанні ілюстрованих підручників з кожного предмета. Аналогічні принципи використовуються досі в системі більшості країн Європи.
3. сенсорне навчання у ранньому віці (основоположник Аристотель, який висунув теорію про те, що знання приходять до нас через почуття). Різні варіанти цієї моделі запропонували Ітар, Сегун, Руссо, Песталоцці та Марія Монтессорі. Особливості програми у створенні правильного середовища для процесу навчання та самоосвіти.
4. прагматичне, зосереджене на дитині навчання (засновник Джон Дьюї). На нинішньому етапі розвитку воно розділилося на два основні напрямки: у центрі першого – кожна окрема дитина, її індивідуальні потреби. У центрі другого – перетворення суспільства.

Нині формується п'ятий напрямок, так звана глобальна навчальна програма – міжнародна програма, яку розробляє організація міжнародного бака-

лаврату (International Baccalaureate Organization, IB) на основі розумного об'єднання максимально ефективних методів навчання різним предметам та змісту курсів навчання, що мають допомогти всім учням перетворитися на громадян планети з широким світоглядом, які здатні будуть навчатися протягом усього життя.

Майбутня освіта має бути полікультурною та багатовимірною. Вона комбінує найкращі риси всіх попередніх теорій, але головне в ній те, що кожен випускник школи має вміти самостійно діяти, самостійно навчатися, мислити, самостійно керувати своїм майбутнім. Вивчення універсальних законів та закономірностей розвитку, як стилю та способу життя на основі причинно-системного світогляду та системно-логічного мислення, стає наріжним каменем для грамотного, найбільш ефективного та творчого самовираження, для самоорганізації як окремої людини, так і колективу творчої та громадянської спільноти. Тобто, вивчення та використання себе самого, своїх здібностей, свідоме та відповідальне ставлення до всього, що відбувається в особистому та суспільному житті, у житті держави та світової спільноти, планети, стає як ніколи першорядними завданнями.

Вперше в історії створюються умови для формування по справжньому освіченого суспільства через формування нового світосприйняття та нового всеосяжного світогляду, який би охоплював релігії, науку, філософію, культуру всього людства. Таким чином, нова всепланетна культура спиратиметься на єдину концепцію Всесвіту, загальну історію людства, спільні моральні цінності та ції.

Школі відводиться провідна роль у формуванні такого світогляду.

Треба пам'ятати про один важливий момент: освітній процес, який систематично запланований, належним чином організований, контрольований і добре проведений, має сильний вплив. Цей вплив може працювати різним чином. Те, що ґрунтується на вірному базисі, веде до еволюційного розвитку, як кожної особистості, так і всієї нації в цілому. Так же ефективно може діяти і те, що ґрунтується на хибному базисі та може привести до регресу, старіння та занепаду.

Осмислення пройденого шляху, правильна інтерпретація життя минулого, сьогодення та майбутнього людства, підготовка людства до планетарного розуміння, співробітництва та пізнавальної активності має лягти в основу освіти нового століття. Освіта має дозволити людині виходити на арену життя з певним багажем знань про те, що було відкрито в минулому і є його інтелектуальною спадщиною. Але освіта – це щось більше ніж тренування пам'яті, інформування учнів про минуле та його досягнення, дослідження предмета та формування відповідних висновків, спроби виховати доброго громадянина, розумного батька, а не тягар для держави. Освіта повинна задовольняти

потреби людського духу, допомогти людям формувати відповідну особисту філософію та почуття цінності життя, виховувати смак до літератури та мистецтва, виробляти здатність аналізувати проблеми та приходити до розумних висновків. Одним із завдань навчання має стати розвиток потреби в синтетичному мисленні, опрацюванні обсягу мудрості, необхідної для людської еволюції та особистісного розвитку.

У загальній філософії освіти Нового століття повинні поєднуватися три основні підходи:

- рівень духовного розвитку та психологічна теорія людської особистості;
- соціальна теорія суспільства, яку ми намагаємось створити або зберегти як відповідний зміст поширюваних ідеалів культури;
- світогляд – теорія про місце людини у Всесвіті, що зробить можливим незалежно від місця і часу ввібрати в себе все істинне про людину і Всесвіт. Це потрібно «втягнути» з усіх регіональних культур усіх часів.

У Новому столітті людина повинна досягти цілісності та зробити цілісним навколишній світ, відновити єдність об'єктивного та суб'єктивного, досягти високого розуміння культури, виростити потребу мислити універсальними категоріями, відновити духовну єдність людства. Єдність людства – категорія мислення планетарного масштабу – повинна виправити спотворену картину світу і сприяти припиненню конфліктів та війн, культурному і творчому розвитку людини та планети.

Дві ідеї слід доносити до дітей: це цінність індивідуальності та наявність єдиного людства. Ці два принципи забезпечать високу культуру індивіда, визнання індивіда складовою людства в цілому і своєї відповідальності перед людством. Майбутню освіту можна визначити як Науку Правильних Людських Відносин і Соціальної Організації.

Людство необхідно привчити до думки про нескінченність розвитку пізнання Всесвіту.

Трьома основними аспектами освіти Нового часу стануть цивілізація, культура, універсальність.

Висновки та рекомендації. Освіта – головний ресурс прогресу людини та людства. Коли навколишній світ змінюється швидко і неблаганно, слід насамперед переглянути концепцію освіти.

Практично у всіх країнах світу обговорюється питання про те – чому саме треба вчити дітей у школі. Але світ змінюється швидше, ніж наші школи та програми навчання. Освіта у новому столітті має стати інноваційною, реагувати на всі зміни та постійно розвиватися.

Знання не повинні вважатися остаточними, а своєчасно доповнюватися відповідно до нових досягнень в усіх галузях знань.

Список використаних джерел:

1. Бойчук Ю. Д. Еколого-валеологічна культура майбутнього вчителя: теоретико-методичні аспекти : монографія. – Суми : ВТД Університетська книга, 2008. – 357 с.;
2. Вознюк О. В. Синергетична парадигма креативної педагогіки // Педагогічна творчість, майстерність, професіоналізм у системі підготовки освітнянських кадрів: здобутки, пошуки, перспективи: монографія . – Нац. пед. ун-т імені М. П. Драгоманова, 2015. – С. 3–22;
3. Гончаренко М. С. Научные основы современного мировоззрения. Валеологический аспект : учебно-метод. пособ.. – Х. : ХНУ имени В. Н. Каразина, 2011. – 231 с.
4. Гончаренко М. С. Волновые процессы. Природа. Человек. Здоровье.: уч. пособие. Харьков : ХНУ имени В. Н. Каразина, 2012. – 327 с.;
5. Гончаренко М. С. Синергетичний світогляд сучасного стану розвитку світу і людини : монографія . – Харків, 2017. – 401 с.;
6. Гончаренко М. С. Теоретично-методологічні аспекти підготовки майбутніх учителів основ здоров'я на засадах синергетичного підходу : монографія. – Харків, 2019. – 460 с.
7. <https://irbis-nbuv.gov.ua/ulib/item/B.O.Сухомлинський>
8. mahno.info. Реальність Шумана
9. uamodna.com. Стрімке зростання частоти вібрації Землі

Transliteration of References:

1. Boichuk Yu.D. (2008). Ekoloho-valeolohichna kultura maibutnoho vchytelia: teoretyko-metodychni aspekty : monohrafiia. Sumy: VTD Universytetska knyha. 357 s.
2. Vozniuk O.V. (2015). Synerhetychna paradyhma kreatyvnoi pedahohiky // Pedahohichna tvorchist, maisternist, profesionalizm u systemi pidhotovky osvitiianskykh kadriv: zdobutky, poshuky, perspektyvy: monohrafiia . Nats. ped. un-t imeni M. P. Drahomanova. S. 3-22.
3. Honcharenko M.S. (2011). Nauchnye osnovy sovremennoho myrovozzreniya. Valeolohycheskij aspekt: uchebno-metod. Posob. Kharkiv: KhNU imeni V.N. Karazyna. 231 s.
4. Honcharenko M.S. (2012). Volnovye protsessy. Pryroda. Chelovek. Zdorove.: uch. posobyie. Kharkov : KhNU ymeny V.N. Karazyna. 327 s.
5. Honcharenko M.S. (2017). Synerhetychnyi svitohliad suchasnoho stanu rozvytku svitu i liudyny: monohrafiia. Kharkiv. 401 s.
6. Honcharenko M.S. (2019). Teoretychno-metodolohichni aspekty pidhotovky maibutnikh uchyteliv osnov zdorov`ia na zasadakh synerhetychnoho pidkhdodu: monohrafiia. Kharkiv. 460 S.

7. <https://irbis-nbuv.gov.ua/ulib/item V.O.Sukhomlynskyi>
8. mahno.info. Realnist Shumana
9. uamodna.com. Strimke zrostannia chastoty vibratsii Zemli

Отримано 14.02.2023
Рецензовано 21.02.2023
Доопрацьовану версію отримано 26.02.2023
Прийнято до друку 28.02.2023

GONCHARENKO M.S.

Kharkiv National Pedagogical University by H.S. Skovoroda,
Kharkiv, Ukraine

E-mail: mgoncharenko08@gmail.com

<https://orcid.org/0000-0002-8205-1236>

**CHANGING THE PARADIGM OF EDUCATION IN THE CONDITIONS OF
TODAY'S CHALLENGES**

<https://doi.org/10.38014/osvita.2023.91.02>